

Kockázatok és mellékhatások

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ A THEALTER-BLOKKHOZ

Amikor jó fél éve először ültünk le a Tiszatáj szerkesztőivel, hogy az idén 25 éves THEALTER Fesztivált ünneplő különszámról beszéljünk, egy dologban rögtön megegyeztünk: nem gondolkodtunk a dicső múlton elmerengő és a (mindig) kilátástalan jövő miatt szomorkodó összeállításban. A THEALTER szellemiségét ismerve nem tehattünk másként: a programsozort azáltal, hogy a jelenre, sőt az utóbbi években egyre inkább a jövőre összpontosít, gyakorlatilag egyedülálló a minőségi hazai színházi fesztiválok egyre szűkülő körében. A THEALTER ugyanis nem egyszerűen túlélő, hanem lüktető, vibráló, élő rendezvény. Két és fél évtized után – és akkor most egy pillanatra gondoljunk a rengeteg adósságot magával hurcoló magyar színháztörténet-írásra is – emlékmű helyett ezért érdemel összegzést és kitekintést.

A fő kérdés persze az, hogy miben áll a nagy titok? Vagyis mitől válik előadások pusztán egymásutánja jelentőssé és jelentéssé? Hogyan lesz a nyaranta együtt töltött kilenc napból számos nézőpontból elmesélhető történet, ha úgy tetszik, élő színháztörténelem? Mitől más Szeged profilja a THEALTER-rel, mint amilyen nélküle lenne? Hogyan borítja fel egy fesztivál a centrumról és perifériáról alkotott képzeinket és előítéleteinket? Mitől kezd el egy irányba dolgozni a hol nagyon is tudatos, hol a véletlenek egybejárásából következő sokféleség?

Az itt következő cikkgyűjtemény ezekre a kérdésekre kíván választ adni anélkül, hogy kizárólagosságra és teljességre törekedne. Lehetetlennek, de főleg értelmetlennek gondoltuk, hogy a THEALTER negyedszázadának összes jelentékeny alkotóját vagy csapatát leltárszerűen felsoroljuk, helyette eddig még magyarul nem publikált szemelvényeket gyűjtöttünk néhányukról és néhányuktól. Elsősorban azokról, akiknek a munkái a múlt, a jelen és a jövő koordinátarendszerében értelmezhetőek, vagyis egyértelműen túlmutatnak önmagukon, és párbeszédet generálnak korok, alkotók, nézők, esztétikák között. A lapszám tükröt állít a fesztivál tegnapi, mai és holnapi közreműködői elé, azokat helyezve előtérbe, akik arcot, ha úgy tetszik, személyiséget adtak a THEALTER-nek.

A műfajok, a szerzők, a témák eklektikussága mindezekből következően szándékos. Interjú és esszé, elméleti tanulmány és művészi hitvallás, könyvrecenzió és előadás-elemzés egyaránt olvasható e lapokon. A szám belső szerkezetét a három idősíki egymásba fonódása határozza meg, ami összefügg a THEALTER filozófiájának egyik alaptételével. Azzal tudniillik, hogy a fesztivál, ha teheti, a markáns alkotókat hosszú időre magához láncolja. A közreműködők gyakran újabb és újabb szerepben térnek vissza Szegedre, lehetőséget adva ezzel arra, hogy személyes művészi útjuk újabb állomásaival szembesítsenek és szembesüljenek.

A kilencvenes évek elején Eugenio Barba világhíres színházának, az Odin Teatretnek a művészei tartottak itt workshopot, és büszkéek vagyunk rá, hogy az évtized végén rövid időre visszajáró vendég volt Halász Péter. A kétezres évtized valóságos aranykor: a mára eredeti formájában megszűnt Hólyagcirkusz szomorú bohócai évről évre megneveztettek, a bolgár Ivo Dimcsev a *Lili Handellel* egyetlen óra alatt újraírta a THEALTER egész addigi történetét. Gergye Krisztián test és szellem küzdelmes párbeszédét vitte színre újra és újra, máskor meg Perovics Zoltán, vagyis Peró intim tárgyszínházát néztük ámulva. A magyar színház legnagyobbjai közül természetesen itt volt Jeles András, aki előbb filmjeivel, később egyetemi

vizsgaelőadásaival tette le a névjegyét Szegeden. Közeledünk a mához: a legnépszerűbb hazai független csapatok, Pintér Béla vagy Horváth Csaba társulatai megbízható vidéki bázisra lettek nálunk. Hagyományosan és természetesen erős Szegeden a déli vonal: mindig felkavaró élményt garantálnak a fesztiválon örök idők óta jelen lévő Urbán András vagy az utóbbi években sikerrel ideszoktatott szlovén Via Negativa előadásai. Amikor a szentesi Horváth Mihály Gimnázium ide utaztatott vagy itt készülő produkcióit nézem, akkor minden nehézség ellenére bizakodva tekintek a jövőbe. És hogy erre minden okom megvan, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a 2015. évi THEALTER díszvendége az az egykori kaposvári színházzal alakult k2 Színház, ami rövid idő alatt a magyar színházi élet talán legfontosabb fiatal csapatává nőtte ki magát. Ne feledkezzünk meg azokról sem, akik a társművészek nyelvén támogatták a fesztivál ügyét: Baráth Ferenc plakátjai és Révész Róbert fotói nélkül ma egy másik THEALTER-ről kellene számot adnunk.

A lapszám beérkező anyagait olvasva újra meg újra előkerült egy kérdés. Mi kapcsolja egymáshoz a sokfelől érkező, sokféle színházban gondolkodó alkotókat, de főleg: mit adtak hozzá a THEALTER profiljához, illetve hogyan formálta őket az itt töltött hosszabb-rövidebb idő? Nehéz, tán nem is lehet erre egzakt választ adni, mindenesetre annyi biztos, hogy mind-egyikük a kockázatos színház feltétlen szerelmese. És hogy mindez milyen mellékhatásokkal jár együtt, arról a THEALTER nézői tudnak bővebb felvilágosítással szolgálni.

Jászay Tamás

Halász Péter: Éjszakai repülés, 1998, fotó: Révész Róbert